

Moravský ornitologický spolek slaví 90. narozeniny!

Foto: Archiv MOS

František Ginter, zakladatel a první předseda MOS, před rozestavěnou novou budovou stanice v roce 1980

Píše se 4. prosinec 1932 a v restauraci Akciového pivovaru v Přerově se zhmotňuje myšlenka, kterou František Ginter s přáteli spřádá už od roku 1927. Dvacet jedna členů, vesměs význačných představitelů města Přerova, zakládá Ornithologický spolek, který o rok později přejmenovávají na Moravský ornithologický spolek (MOS).

Odhodlání a obětavost dobrovolníků

V tu dobu už spolek sdružuje přes 200 členů a vydává časopis *Moravský ornitholog*. Ten je pro svůj ohlas později přejmenován na *Československý ornitholog* a razí si cestu i do zahraničí. Na dlouhou dobu se stává jediným odborným ornitologickým časopisem u nás a důležitým pojítkem mezi československými ornitology. Členové MOS propagují ochranu ptactva, třeba vyvěšují umělá vlašťovčí hnízda nebo kroužkují ptáky kroužky s označením MOS-Přerov-ČSR vyráběnými podomácku z hliníkových hrnečků. Na podporu činnosti MOS je také uspořádáno několik koncertů v městském parku Michalov.

Původní idea Ústředního akčního výboru československých ornitologů (ustanoveného roku 1936) vybudovat ornitologický ústav v Lednici se z finančních důvodů neuskutečnila. Na mimořádné valné hromadě spolku dne 18. května 1937 proto podali předseda MOS František Ginter a jednatel MOS Zdeněk Šulc, kteří byli zároveň funkcionáři zmíněného akčního výboru, návrh na vybudování Výzkumné ornitologické stanice v Přerově. Hned v roce 1937 je přistoupeno ke smělému plánu a v hospodářsky nejisté době začíná na okraji Přerova stavba ornitologické stanice. Část prostředků se daří získat díky darům členů MOS i přerovských občanů, subvencím okresního hejtmana, městské rady, městské spořitelny, přerovského děkanství, okrašlovacího spolku, městské školní rady a dalších. Město věnuje pozemek a děkan olomouckého arcibiskupství dřevo na

stavbu. MOS je ale poskytnuta i výhodná půjčka, za kterou se svým osobním majetkem zaručují tři členové výboru. O rok později už je hotovo, v prvním ornitologickém pracovišti na území Československa si mohou návštěvníci prohlédnout sbírku dermoplastických preparátů ptáků, hnízd a vajec. Je také pořízena základní knihovna, probíhá poradenská činnost, vyvěšování budek, ale i prodej drůbeže, holubů nebo krmiva pro ptáky jako zdroj financí. V roce 1944 však přichází velká rána, stanice je během bombardování poškozena tříštivými bombami. Do konce války se ale podaří stanici i venkovní voliéry opravit a zřídit laboratoř pro výzkum potravy, chorob a parazitů ptáků.

Válečné časy si vynutí i přejmenování časopisu na *Ornitholog*, hned v roce 1945 se však vrací k původnímu názvu *Československý ornitholog* s více než 1200 odběrateli. V roce 1947 je při stanici zřízeno družstvo ORNIS. Vyrábí ochrannářské pomůcky pro ptáky, prodává krmivo

Logo MOS se během 90 let takřka nezměnilo

k zimnímu příkrmování ptactva i pro cizokrajné ptáky chované v zajetí a drůbež, ale i dermoplastické preparáty ptáků a finančně tak zabezpečuje chod stanice a činnost spolku. Po komunistickém převratu v roce 1948 pokládá František Ginter, přední lidovec, všechny politické funkce včetně práce v Zemském národním výboru v Brně. Další členové MOS se dostávají z politických důvodů do existenčních potíží a v roce 1950 přestává vycházet *Československý ornitholog*. Spolek však funguje i nadále, pořádá akce pro veřejnost pod názvem Dny ptactva a v roce 1956 se mu daří vytvořit úspěšnou výstavu Ochrana přírody k ochraně ptactva, kterou navštíví i tehdejší ministr školství a kultury dr. F. Kahuda, což je pro Přerov ohromná událost. Čím dál častěji však výbor řeší zajištění dostatku financí pro svou činnost. Přesto i v této složité době nakonec spolek získává povolení k vydávání časopisu, tentokrát pod názvem *Zprávy MOS*, které rozmnožuje člen výboru František Hejl.

Pod ochrannými křídly muzea

Pomocnou ruku spolku podává okresní muzeum, dnes Muzeum Komenského v Přerově, a k 1. 1. 1970 organizaci přijímá pod svá křídla. Činnost spolku lze v tomto období asi jen stěží oddělit od činnosti muzea, jak potvrzuje ve svých vzpomínkách i Jiljí Sitko: „Nebudeme si nic namalovat, předsedou MOS tehdy byl Standa Svoboda, který chod spolku zastřešoval po stránce

Takto vypadala stará budova ORNIS v Bezručově ulici v Přerově v letech 1953–1979

Foto: Archiv MOS

Foto: Archiv MOS

Expozice MOS na Středomoravské výstavě od 20. 6. do 16. 8. 1936. Díky výborným přesvědčovacím schopnostem F. Gintera nešel výnos asi 40 000 Kč z výstavy na stavbu „bezvýznamné“ silnice, ale na novou ornitologickou stanici.

odborné, ale po stránce praktické jsem to musel udělat všechno sám. Plán práce MOS tak byl prakticky plánem práce přírodovědného oddělení.“

Jiljí Sitko nastupuje do muzea v roce 1971 a spolu s ním i František Hejl Mračovský. Oba pánové nakupují knihovny i sbírky preparátů, dokonce objíždějí i všechny moravské školy, aby získali

exempláře vzácnějších druhů. Pokračuje vydávání odborného časopisu *Zprávy MOS* a vzniká ucelená řada monografií, jako *Názvy ptáků* a *Ochrana ptáků* od Zdeňka Klůze. Zařazení do edice Knihovničky MOS se dočkaly i na tehdejší dobu aktuálně vydávané sborníky z hojně navštěvovaných odborných konferencí. Na svět tak přichází

Foto: Archiv MOS

Na výstavu *Ochrana přírody k ochraně ptactva* v roce 1956 přijel i tehdejší ministr školství a kultury dr. F. Kahuda

Foto: Petr Kovářik

MOS pořádá od roku 2011 Výzkumné terénní vikendy, např. v roce 2018 odborná i laická veřejnost mapovala šplhavce a hnízda velkých ptáků v CHKO Litovelské Pomoraví

celkem 19 publikací. Objekt ornitologické stanice je ale v žalostném stavu, proto je v letech 1979–1981 zbourán a je přistoupeno ke smělé stavbě nové ornitologické stanice a stanice mladých přírodovědců. V roce 1985 je slavnostně otevřena trvalá expozice Ptactvo České republiky a až do roku 1992 je uspořádáno sedm celostátních ornitologických konferencí na různá témata (např. Pěvci, Dravci a sovy, Vodní ptáci). V té době se stává stanice i MOS, pod jehož hlavičkou jsou akce pořádány, centrem ornitologického dění v Československu i místem setkávání nejvýznamnějších ornitologů své doby. Publikační činnost patřila od počátku založení MOS mezi významné aktivity svých členů a pracovníků ornitologické stanice. Z hlediska historie ornitologie v Československu je určitě důležité zmínit, že po řadu let byly v Přerově vydávány časopisy (*Československý ornitholog*, *Zprávy MOS*) jedinými pravidelně vycházejícími ornitologickými periodiky v Československu, a byly tak důležitým pojítkem mezi ornitology. Také řada konferencí v 70. a 80. letech a jejich publikační výstupy či několik metodických příruček vydaných v rámci Knihovničky MOS představovaly významné publikační počiny v rámci celého Československa.

Tragédií pro přerovskou ornitologii znamenají povodně v roce 1997, kdy je ornitologická stanice na několik dnů zaplavena. Bahnitou vodou je nenávratně poškozena velká část knihovny včetně archivu MOS, ale za své vzala i řada preparátů a dalších sbírkových předmětů.

Nové časy, nové cesty...

V roce 1991 registruje parta mladých nadšených členů u Ministerstva vnitra stanovy Moravského ornitologického spolku. MOS tak získává právní subjektivitu a již tak úzce nespolečně spolupracuje s ornitologickou stanicí. Spolek začíná vydávat letáky, například s návody na výrobu ptačích budek nebo krmítek, pro členy pak tiskne časopis *Moravský ornitholog*, který je později přejmenován na *Ptáci kolem nás*. Odborné články jsou i nadále publikovány ve *Zprávách MOS* ve spolupráci s Muzeem Komenského. Členové se však věnují i práci s veřejností a mediálními kampaním. V roce 2005 podepisuje MOS smlouvu s ČSO a nadále již vystupuje jako Středomoravská pobočka ČSO. Nemění na tom nic ani skutečnost, že na řádný zápis této změny ve Spolkovém rejstříku pořád ještě čekáme. Moravský ornitologický spolek kráčí i po 90 letech ve sléplých Františka Gintera a plní jeho ideje.

Kateřina Ševčíková
Josef Chytil

Kateřina Ševčíková | je předsedkyní MOS a členkou výboru ČSO. Ptákům se věnuje hlavně v Beskydech a na Libavě.

Josef Chytil | je od roku 1973 členem MOS, členem výboru a v letech 2015–2019 jeho předsedou. Pořádá exkurze a akce pro veřejnost (například 30 ročníků Festivalu ptactva), spravuje archiv MOS. Od roku 2007 je šéfredaktorem Zpráv MOS.